

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
з навчальної дисципліни «Правова статистика»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

081 Право (право)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою Сумської філії
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 р № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з технічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-економічних дисциплін Протокол
від 29.08.2023 р № 2

Розробники:

Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
канд.екон.наук, доцент Виганяйло Світлана Миколаївна

Рецензенти:

1. Доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії ХНУВС,
к.е.н., Людмила Анатоліївна Парфентій
2. Доцент кафедри маркетингу та логістики СНАУ, к.е.н., доцент Олена
Володимирівна Шумкова

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	
Семестр № 4						
Тема 1. Теоретичні основи статистичної науки. Правова статистика.	5	2		1		2
Тема 2. Предмет, методологія та система правової статистики.	7	2		1		4
Тема 3. Статистичне спостереження.	7	2		1		4
Тема 4. Зведення та групування статистичних даних	7	2		1		4
Тема 5. Узагальнення та аналіз. Абсолютні, відносні і середні величини.	14	2		4		8
Тема 6. Ряди варіації (розподілу), показники варіації.	14	2		4		8
Тема 7. Ряди динаміки, показники рядів динаміки. Перетворення рядів динаміки.	14	2		4		8
Тема 8. Вибіркове спостереження.	8	2		2		4
Тема 9. Взаємозв'язки соціально - правових явищ.	7	2		1		4
Тема 10. Індeksi у правовій статистиці. Рейтинги.	7	2		1		4
Всього за семестр № 4:	90	20		20		50

(заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	
Семестр № 4						
Тема 1. Теоретичні основи статистичної науки. Правова статистика.	3	1				2
Тема 2. Предмет, методологія та система правової статистики.	8,5	0		0,5		8

Тема 3. Статистичне спостереження.	8,5	0		0,5		8
Тема 4. Зведення та групування статистичних даних	8,5	0		0,5		8
Тема 5. Узагальнення та аналіз. Абсолютні, відносні і середні величини.	11,5	1		0,5		10
Тема 6. Ряди варіації (розподілу), показники варіації.	11,5	1		0,5		10
Тема 7. Ряди динаміки, показники рядів динаміки. Перетворення рядів динаміки.	12	1		1		10
Тема 8. Вибіркове спостереження.	10,5	0		0,5		10
Тема 9. Взаємозв'язки соціально - правових явищ.	10					10
Тема 10. Індекси у правовій статистиці. Рейтинги.	6					6
Всього за семестр № 4:	90	4		4		82

2. Методичні вказівки до практичних занять

Практичне заняття 1. Теоретичні основи статистичної науки. Правова статистика. Предмет, методологія та система правової статистики.

Навчальна мета заняття: контроль засвоєння студентами матеріалу лекцій з відповідної теми. Більш глибоке та широкое висвітлення окремих питань теми.

Кількість годин – 2 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Дати поняття науки “статистика”, характер динамічних та статистичних закономірностей.
2. Дати визначення закону великих чисел та основних понять статистики.
3. Охарактеризувати статистичні та математичні методи.
4. Назвати рівні, які має наука статистика.
5. Дати визначення правової статистики та її місце у статистичній науці.
6. Назвати предмет та завдання правової статистики.
7. Галузі правової статистики та напрямки застосування її даних.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.
2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595.
3. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1
4. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. URL: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html
5. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>

6. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.edu.ua/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Дати поняття науки “статистика”, характер динамічних та статистичних закономірностей.
Відпрацьовуються закономірності статистичних даних у сукупності.
2. Дати визначення закону великих чисел та основних понять статистики.
На прикладі масиву відпрацьовуються особливості роботи Закону великих чисел.
3. Охарактеризувати статистичні та математичні методи.
Використання статистичних та математичних даних для дослідження статистичної сукупності.
4. Назвати рівні, які має наука статистика.
Використання різних рівнів правової статистики.
5. Дати визначення правової статистики та її місце у статистичній науці.
Визначення місця правової статистики у науці.
6. Назвати предмет та завдання правової статистики.
Методика виділення предмету та завдання ПС.
7. Галузі правової статистики та напрямки застосування її даних.
Напрямки застосування даних правової статистики.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивченні даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 2. Статистичне спостереження. Зведення та групування статистичних даних.

Навчальна мета заняття: опрацювання технологій планування та проведення статистичного спостереження та зведення і групування отриманих даних.

Кількість годин – 2 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Розробка етапів статистичного спостереження.

2. Побудова плану статистичного спостереження.
3. Використання статистичного формуляру, форми, та різних видів та способів статистичного спостереження.
4. Виявлення помилок реєстрації та вибірки, види контролю первинних документів.
5. Використання статистичного зведення та його видів.
6. Використання групування та його видів.
7. Використання класифікаторів в правовій статистиці.
8. Дослідження поняття таблиці, вкажіть її елементів та види.
9. Дослідження видів графіків та їх елементів.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.
2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borussenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBACE9E116E1
3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. Електронний ресурс: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html
4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. – 250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>
5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6.
Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

І. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

ІІ. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Розробка етапів статистичного спостереження.
Відповідно до варіанту здобувачі пропонують здійснити статистичне спостереження та визначають етапи статистичного спостереження.
2. Побудова плану статистичного спостереження.
Здобувачі разом з викладачем складають план статистичного спостереження відповідно до свого варіанту.
3. Використання статистичного формуляру, форми, та різних видів та способів статистичного спостереження.
В процесі здійснення статистичного спостереження використовуються різні види та способи статистичного спостереження.
4. Виявлення помилок реєстрації та вибірки, види контролю первинних документів.

Викладач пояснює методику виявлення помилок реєстрації та вибірки, види контролю первинних документів. Здобувачі використовують методику для своїх даних.

5. Використання статистичного зведення та його видів.
Дослідження статистичної сукупності на використання методики зведення.
6. Використання групування та його видів.
Дослідження статистичної сукупності на використання методики групування.
7. Використання класифікаторів в правовій статистиці.
Дослідження використання різних класифікаторів.
8. Дослідження поняття таблиці, вкажіть її елементів та види.
Побудова та опрацювання таблиці.
9. Дослідження видів графіків та їх елементів.
Побудова та опрацювання графіків.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивченні даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 3-4. Узагальнення та аналіз. Абсолютні, відносні та середні величини.

Навчальна мета заняття: опрацювання технологій узагальнення та аналізу даних статистичної сукупності.

Кількість годин – 4 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття етапу узагальнення та аналізу.
2. Охарактеризуйте абсолютні величини – індивідуальні та сумарні.
3. Визначте відносні величини. Як обчислюється рівень злочинності.
4. Дайте означення відносної величини структури. Як обчислюється відсоток злочинів раніш судимих та вуличної злочинності.
5. Дайте означення відносної величини координації та динаміки.
6. Порядок розрахунку при ланцюговому і базисному способах порівняння.
7. Середня арифметична та гармонійна величина та порядок їх обчислення.
8. Середня геометрична та квадратична величина та порядок їх обчислення.
9. Визначте моду та медіану, порядок їх обчислення.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.
2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1
3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. Електронний ресурс: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html
4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>
5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-
6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Поняття етапу узагальнення та аналізу.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання для дослідження статистичної сукупності відповідно до варіанту.
2. Охарактеризуйте абсолютні величини – індивідуальні та сумарні.
Повторення теоретичного матеріалу, та визначення індивідуальних та сумарних абсолютних величин.
3. Визначте відносні величини. Як обчислюється рівень злочинності.
Викладач пояснює методику обчислення рівня злочинності, а здобувачі на практиці обчислюють рівень злочинності для своєї статистичної сукупності.
4. Дайте означення відносної величини структури. Як обчислюється відсоток злочинів раніш судимих та вуличної злочинності.
Викладач пояснює методику обчислення відсоток злочинів раніш судимих та вуличної злочинності, а здобувачі на практиці обчислюють рівень дані показники для своєї статистичної сукупності.
5. Дайте означення відносної величини координації та динаміки.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики визначення відносної величини координації та динаміки для дослідження статистичної сукупності відповідно до варіанту.
6. Порядок розрахунку при ланцюговому і базисному способах порівняння.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики ланцюгового і базисного способів порівняння для дослідження статистичної сукупності відповідно до варіанту.
7. Середня арифметична та гармонійна величина та порядок їх обчислення.

Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження середньої арифметичної та гармонійної величини.

8. Середня геометрична та квадратична величина та порядок їх обчислення. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження середньої геометричної та квадратичної величини.
9. Визначте моду та медіану, порядок їх обчислення. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження моди та медіани.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивченні даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 5-6. Ряди варіації (розподілу), показники варіації.

Навчальна мета заняття: отримання практичних навичок побудови рядів варіації та визначення показників варіації.

Кількість годин – 4 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття рядів розподілу, варіантів та частот. Види рядів варіації.
2. Розмах варіації, середнє лінійне відхилення, спосіб їх обчислення.
3. Дисперсія та середнє квадратичне відхилення, спосіб їх розрахунку.
4. Поняття коефіцієнту варіації та визначте спосіб його розрахунку.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.

2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1

3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. Електронний ресурс: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html

4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>

5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6.

Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Поняття рядів розподілу, варіантів та частот. Види рядів варіації. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження рядів розподілу, варіантів та частот. Відпрацювання методики побудови рядів варіації.
2. Розмах варіації, середнє лінійне відхилення, спосіб їх обчислення. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження розмаху варіації, середнього лінійного відхилення. Використання різних способів їх обчислення.
3. Дисперсія та середнє квадратичне відхилення, спосіб їх розрахунку. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження дисперсії та середнього квадратичне відхилення. Використання різних способів їх обчислення.
4. Поняття коефіцієнту варіації та визначте спосіб його розрахунку. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження коефіцієнту варіації. Використання різних способів їх обчислення.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивчення даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 7-8. Ряди динаміки, їх показники. Перетворення рядів динаміки.

Навчальна мета заняття: отримання практичних навичок побудови рядів динаміки та визначення показників динаміки.

Кількість годин – 4 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття рядів динаміки. Інтервальні та моментні ряди.
2. Розрахунок абсолютного приросту (ланцюговий та базисний методи).

3. Розрахунок коефіцієнту та темпу росту і приросту (ланцюговий та базисний методи).
4. Розрахунок середньої арифметичної у моментному ряді.
5. Поняття середнього абсолютного приросту та середнього коефіцієнту росту. Порядок їх обчислення.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.
2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1
3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. Електронний ресурс: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html
4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>
5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

- I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.
- II. Порядок проведення основної частини заняття.
  1. Поняття рядів динаміки. Інтервальні та моментні ряди.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження рядів динаміки, інтервальних та моментних рядів.
Відпрацювання методики порівняння інтервальних та моментних рядів.
  2. Розрахунок абсолютного приросту (ланцюговий та базисний методи).
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження абсолютного приросту. Використання ланцюгового та базисного методів їх обчислення.
  3. Розрахунок коефіцієнту та темпу росту і приросту (ланцюговий та базисний методи).
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики розрахунку коефіцієнту та темпу росту і приросту. Використання ланцюгового та базисного методів їх обчислення.
  4. Розрахунок середньої арифметичної у моментному ряді.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики розрахунку середньої арифметичної у моментному ряді.
  5. Поняття середнього абсолютного приросту та середнього коефіцієнту росту. Порядок їх обчислення

Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики знаходження середнього абсолютного приросту та середнього коефіцієнту росту.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивченні даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 9. Вибіркове спостереження.

Навчальна мета заняття: отримання практичних навичок побудови вибіркового спостереження.

Кількість годин – 4 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Визначення вибіркового спостереження, які його переваги.
2. Поняття генеральної та вибіркової сукупності, помилки вибірки.
3. Поняття помилок вибірки, які їх види.
4. Різні способи відбору.
5. Розрахунок середньої помилки вибірки для кількісної та якісної ознаки.
6. Обсяг вибірки при повторному відборі для кількісної та якісної ознаки.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.

2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. Електронний ресурс: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borussenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1

3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. Електронний ресурс: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html

4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>

5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Визначення вибіркового спостереження, які його переваги.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики визначення вибіркового спостереження, які його переваги.
2. Поняття генеральної та вибіркової сукупності, помилки вибірки.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики побудови генеральної та вибіркової сукупності, помилки вибірки.
3. Поняття помилок вибірки, які їх види.
Повторення теоретичного матеріалу, та знаходження у вибіркового спостереження помилок вибірки. Дослідження помилок вибірки.
4. Різні способи відбору.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методик різних способів відбору.
5. Розрахунок середньої помилки вибірки для кількісної та якісної ознаки.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики розрахунку середньої помилки вибірки для кількісної та якісної ознаки.
6. Обсяг вибірки при повторному відборі для кількісної та якісної ознаки
7. Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики оцінювання обсягу вибірки при повторному відборі для кількісної та якісної ознаки.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивчення даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Практичне заняття 10. Взаємозв'язки соціально - правових явищ. Індеси у правовій статистиці. Рейтинги.

Навчальна мета заняття: отримання практичних навичок визначення взаємозв'язків соціально - правових явищ. Отримання практичних навичок побудови рейтингів.

Кількість годин – 4 години.

Місце проведення – навчальна аудиторія.

Навчальні питання:

1. Поняття кореляції та коефіцієнту кореляції.

2. Поняття та обчислення лінійного коефіцієнту кореляції.
3. Поняття індексів, їх види.
4. Індекс продуктивності роботи 1 слідчого.
5. Рейтинги та порядок їх обчислення.

Література, методичне та матеріально-технічне забезпечення занять.

1. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с.
2. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borisenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABC9E116E1
3. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. URL: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html
4. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. –Харків : Право, 2014. –250 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/597128/>
5. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

План проведення заняття:

I. Порядок проведення вступу до заняття. Оголосити тему та навчальні питання. Звернути увагу на найбільш важливі аспекти теми.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

1. Поняття кореляції та коефіцієнту кореляції.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики визначення коефіцієнту кореляції.
2. Поняття та обчислення лінійного коефіцієнту кореляції.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики обчислення лінійного коефіцієнту кореляції.
3. Поняття індексів, їх види.
Повторення теоретичного матеріалу, та знаходження індексів. Різні види індексів.
4. Різні способи відбору.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методик різних способів відбору.
5. Індекс продуктивності роботи 1 слідчого.
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики розрахунку індексу продуктивності роботи 1 слідчого.
6. Рейтинги та порядок їх обчислення
Повторення теоретичного матеріалу, та використання методики складання рейтингу.

Викладачем даються пояснення у разі нечіткого розуміння окремих положень та напрямків застосування правової статистики. Контролюється

розуміння здобувачами можливостей практичного застосування знань, одержаних при вивченні даної теми.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

7. Після контролю засвоєння усіх питань теми робиться загальний висновок щодо можливостей практичного застосування одержаних знань. Аналізується активність здобувачів, якість підготовки ними розглянутих питань. Вказується на недоліки та даються рекомендації по покращанню опрацювання тем даної дисципліни. Пропонується задавати питання та даються відповіді на них. Оголошуються оцінки, одержані здобувачами на занятті.

Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті.

Нормативні документи

1. Закон України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. [Текст] : Закони України. – К. : Верховна Рада, 1996. – 340 с. – ISBN 966-7024-05-09 Електронний ресурс: https://kodeksy.com.ua/pro_derzhavnu_statistiku.htm (Документ 2614-ХІІ, чинний, поточна редакція — Редакція від 19.04.2014, підстава - 1170-VII)
2. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 р. [Текст] : Законодавство України про інформацію : зб. законів (Офіційне видання). – К. : Парламентське вид-во, 2003. – 228 с. (С. 3-22) – ISBN 966-611-205-1 Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Документ 2657-ХІІ, чинний, поточна редакція — Редакція від 21.12.2019, підстава - 324-IX)
3. Про затвердження Політики поширення статистичної інформації органами державної статистики / Наказ Державної служби статистики України №339 від 24.11.2015 Електронний ресурс: <http://consultant.parus.ua/?doc=09V465345F>
4. Програма розвитку державної статистики до 2023 року/ Постанова кабінету міністрів України від 27 лютого 2019 р. № 222. Київ Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2019-%D0%BF>
5. Положення про Державну службу статистики України: постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2014р. № 481. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2014-%D0%BF>
6. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події: наказ МВС України від 06.11.2015р. № 1377. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
7. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 р. № 1 Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-16>

Основна

7. Правова статистика. Навчальний посібник /С.М.Виганяйло – Суми: 2019. – 145 с. Електронний ресурс: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7654/Pravova%20statistuka_Navchalnyi%20posibnyk_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
8. Борисенко О.А. Правова статистика [Текст] . навчальний посібник / О.А. Борисенко, А.М. Куліш, В.Б. Чередниченко – Суми, Сумський державний університет . вид. СумДУ, 2015 р. – 183 с. ISBN 978-966-657-595.

URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43138/3/Borusenko_pravova.pdf;jsessionid=BA7DA68A8880582E0FCEBABCE9E116E1

9. Лугінін О.Є. Статистика. Підручник.– К.: Центр учбової літератури, 2017, – 608 с. URL: https://www.studmed.ru/lugnn-oye-statistika_18ca45892ca.html

10. Правова статистика: підручник / [В. В. Голіна та ін.] ; за ред. проф. В. В. Голіни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2014. –250 с. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/597128/>

11. Яковлев, С. В. Правова статистика [Текст] : підручник / С. В. Яковлев, В. П. Кубрак. – Харків : Нац. ун-т внутр.вн.справ, 2004. – 334 с. – ISBN 966-610-124-6. Електронний ресурс: <http://library.dstu.education/indexing.php?r2=19626>

Допоміжна

12. Мармоза, А. Т. Правова статистика [Текст] : навчальний посібник / А. Т. Мармоза. – К. : КОНДОР, 2006. – 536с. – ISBN 966-351-091-9. URL: https://www.studmed.ru/view/marmoza-at-pravova-statistika_d7229c557d4.html

13. Правова статистика [Текст] : підручник / Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В., та ін. : за заг. ред. проф. О. М. Джужи. – К. : Атака, 2008. – 392 с. – ISBN 978-966-326-262-8. URL: <https://www.twirpx.com/file/124635/>

14. Статистика [Текст] : навчально – методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. Б. Кушнір, Т. В. Кузнєцова та інші/ – К. : Центр учбової літератури, 2009. - 208с. ISBN 966-364-782-5. Електронний ресурс: <https://www.twirpx.com/file/689800/>

15. Калачова, І. В. Правова статистика: навч. посіб. / І. В. Калачова, Г. Г. Трофімова. – К. : КНЕУ, 2005. – 300 с. – ISBN 966-574-746-0. – Режим доступу : <http://6201.org.ua/load/72-1-0-641> URL: <https://www.twirpx.com/file/124635/>

16. Непран А.В. Правовая статистика: учеб. пособие / А. В. Непран, И. Е. Тимченко, О. М. Левчук. –Х. : БУРУН и К ; К.:КНТ, 2014. –192

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Правова статистика. Лекції. Електронний ресурс: <http://studies.in.ua/pravova-statystyka.html>

8. Статистична інформація про правопорушення в Україні [Електронний ресурс] : Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. Статистична інформація про правопорушення в Україні [Електронний ресурс] : Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>